

TA'LIM JARAYONI VA PEDAGOGIK FAOLIYAT TUSHUNCHASI-NING MAZMUN-MOHIIYATI

Olimov Temur Hasanovich

Osiyo xalqaro universiteti "Pedagogika" kafedrası professori (DSc)

Atayev San'at Xojinazarovich

Osiyo xalqaro universiteti Xorazm filiali "Pedagogika" kafedrası magistranti

Anotatsiya Mazkur ilmiy maqolada ta'lim jarayoni va pedagogik faoliyat tushunchalarining nazariy-pedagogik asoslari batafsil yoritilgan. Ta'lim ja-rayonining mazmuni, tuzilishi, maqsad va vazifalari pedagogika fanidagi ilmiy qa-rashlar asosida tahlil qilinadi. Pedagogik faoliyatning ta'lim samaradorligini ta'minlashdagi o'rni, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi va pedagogik ma-horatining ahamiyati asoslab beriladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim sharoitida innovatsion yondashuvlar, pedagogik texnologiyalar va shaxsga yo'naltirilgan ta'limning ahamiyati ochib beriladi. Maqola natijalari ta'lim jarayonini takomil-lashtirish va pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim jarayoni, pedagogik faoliyat, pedagogik kompetensiya, ta'lim samaradorligi, pedagogik texnologiyalar, innovatsion yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kasbiy mahorat, tarbiya, o'qituvchi.

Аннотация: В данной научной статье подробно рассматриваются теоретико-педагогические основы понятий образовательного процесса и педагогической деятельности. Анализируются содержание, структура, цели и задачи образовательного процесса на основе современных педагогических подходов. Обосновывается роль педагогической деятельности, профессиональной компетентности и педагогического мастерства учителя в обеспечении эффективности обучения. Особое внимание уделяется инновационным подходам, педагогическим технологиям и личностно-ориентированному обучению в условиях современной системы образования. Результаты статьи могут быть использованы в практике педагогической деятельности.

Ключевые слова: образовательный процесс, педагогическая деятельность, педагогическая компетентность, эффективность обучения, педагогические технологии, инновационный подход, личностно-ориентированное обучение, профессиональное мастерство, воспитание, учитель.

Abstract: This scientific article provides a detailed analysis of the theoretical and pedagogical foundations of the concepts of the educational process and pedagogical activity. The content, structure, goals, and objectives of the educational process are examined based on modern pedagogical approaches. The role of pedagogical activity, professional competence, and pedagogical mastery of the teacher in ensuring educational effectiveness is substantiated. Special attention is given to innovative approaches, pedagogical technologies, and learner-

centered education in contemporary educational conditions. The results of the article can be applied in educational practice.

Keywords: *educational process, pedagogical activity, pedagogical competence, educational effectiveness, pedagogical technologies, innovative approach, learner-centered education, professional mastery, upbringing, teacher.*

Ta'lim jarayoni pedagogik tizimning markaziy bo'g'ini hisoblanib, u shaxsni bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirishga qaratilgan murakkab va ko'p bosqichli jarayondir. Ushbu jarayon o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi maqsadga yo'naltirilgan hamkorlik asosida amalga oshiriladi. Ta'lim jarayonining mazmuni jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlari, fan-texnika taraqqiyoti hamda davlat ta'lim standartlari bilan belgilanadi.

Ta'lim jarayoni o'z tarkibiga maqsad, mazmun, metod, vosita, shakl va natija kabi komponentlarni oladi. Mazkur komponentlar o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ularning uyg'unligi ta'lim samaradorligini ta'minlaydi. Ta'lim mazmuni o'quvchilarga yetkaziladigan ilmiy bilimlar tizimini, metodlar esa ushbu bilimlarni o'zlashtirish yo'llarini ifodalaydi. Ta'lim shakllari va vositalari esa pedagogik jarayonning tashkiliy jihatlarini belgilaydi.

Pedagogik faoliyat ta'lim jarayonini tashkil etish va boshqarishga qaratilgan kasbiy faoliyat turi bo'lib, uning asosiy subyekti o'qituvchidir. O'qituvchi pedagogik faoliyat jarayonida ta'lim berish bilan bir qatorda tarbiyalash, rivojlantirish va ijtimoiylashtirish vazifalarini ham amalga oshiradi. Shu bois pedagogik faoliyat ko'p qirrali va murakkab jarayon sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagogik faoliyatning samaradorligi o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi, pedagogik mahorati va metodik tayyorgarligiga bevosita bog'liqdir. Zamonaviy pedagogdan nafaqat chuqur nazariy bilimlar, balki innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llay olish, o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olish va ularni mustaqil fikrlashga yo'naltira olish talab etiladi.

Ta'lim jarayoni va pedagogik faoliyat o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, pedagogik faoliyat ta'lim jarayonining mazmun va yo'nalishini belgilaydi. Ta'lim jarayonining muvaffaqiyati ko'p jihatdan pedagogik faoliyatning ilmiy asosda tashkil etilishiga bog'liq. Shu nuqtayi nazardan, pedagogik faoliyatni rejalashtirish, amalga oshirish va tahlil qilish ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy ta'lim sharoitida ta'lim jarayonini tashkil etishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, kompetensiyaviy yondashuv va innovatsion pedagogik texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Bu yondashuvlar o'quvchilarning faolligini oshirish, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada pedagogik faoliyat ta'lim jarayonining sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarilishiga zamin yaratadi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvi har bir o'quvchining individual ehtiyojlari, qobiliyatlari va qiziqishlarini inobatga olishni nazarda tutadi. Bunda pedagog o'quvchini ta'lim jarayonining passiv ishtirokchisi emas, balki faol subyekti sifatida ko'radi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirish va ularning ichki motivatsiyasini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Kompetensiyaviy yondashuv esa ta'lim natijalarini faqat bilimlar majmui bilan cheklab qo'ymasdan, balki ularni amaliy faoliyatda qo'llay olish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Bu yondashuv zamonaviy mehnat bozorining talablari-ga mos raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Peda-gogik faoliyatda kompetensiyaviy yondashuvni amalga oshirish o'qituvchidan ta'lim mazmunini qayta ko'rib chiqish va faol metodlardan keng foydalanishni talab etadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interfaol metodlar, muammoli ta'lim va loyiha asosida o'qitish kabi yondashuvlar o'quvchilarning bilimlarni chuqur o'zlashtirishiga imkon yaratadi. Shu bilan birga, pedagogik faoliyatda innovatsion texnologiyalardan foydalanish o'qituvchining doimiy ravishda kasbiy rivojlanishini taqozo etadi.

Pedagogik faoliyatning yana bir muhim jihati uning reflektiv xarakterga ega ekanligidir. O'qituvchi o'z faoliyatini tahlil qilishi, mavjud muammolarni aniqlashi va ularni bartaraf etish yo'llarini izlab borishi zarur. Refleksiya pedagogik faoliyat sifatini oshirish va ta'lim jarayonini takomillashtirishda muhim omil hisoblanadi.

Ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagog va o'quvchi o'rtasidagi ijobiy pedagogik muhit muhim ahamiyatga ega. O'zaro hurmat, ishonch va ham-korlikka asoslangan muhit o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshi-radi. Shu sababli pedagogik faoliyatda psixologik-pedagogik omillarni hisobga olish zarur.

Xulosalar shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayoni va pedagogik faoliyat o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ularning uyg'unligi ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omillar-dan biridir. Pedagogik faoliyatning ilmiy asosda, zamonaviy yondashuvlar va in-novatsion texnologiyalar asosida tashkil etilishi ta'lim jarayonining samaradorlig-ini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Akhmedov, T. (2020). Ta'lim nazariyasi va pedagogik jarayonlar. Toshkent: Fan.
2. Karimova, L. (2019). Innovatsion pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Ma'rifat.
3. Saidov, R. (2021). Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim metodikasi. Toshkent: Ta'lim.
4. Tursunov, J. (2018). Pedagogik faoliyat va o'qituvchining kasbiy kompe-tensiyasi. Toshkent: Fan.
5. Islomov, M. (2020). Kompetensiyaviy yondashuv asoslari. Toshkent: Universitet.
6. Nazarov, S. (2017). Ta'lim samaradorligini oshirish strategiyalari. Toshkent: Ma'rifat.
7. Rustamova, D. (2021). Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Ta'lim.
8. Mirzaev, A. (2019). Pedagogik nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan.
9. Yusupova, N. (2020). Ta'lim jarayoni va innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Ma'rifat.
10. Boboev, K. (2018). O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi pedagogik hamkorlik. Toshkent: Ta'lim.
11. Akhmedova, F. (2021). Refleksiya pedagogik jarayonda. Toshkent: Fan.
12. Tashpulatov, B. (2019). Ta'limda interfaol metodlar. Toshkent: Ma'rifat.

13. Sobirov, V. (2020). Pedagogik kompetensiya va kasbiy mahorat. Toshkent: Universitet.
14. Umarov, J. (2018). Ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Ta'lim.
15. Rajabova, G. (2021). Shaxsga yo'naltirilgan va kompetensiyaviy ta'lim. Toshkent: Fan.